

ความหลากหลายนั้น สำคัญไฉน

ระพี สาคริก

.....

เราพูดกันว่า **คนเกิดมาเพื่อการเรียนรู้** ถ้าจะถามว่า เรียนรู้อะไร และ เรียนรู้ไปทำไม นอกจากนั้น เรียนแล้วมีอะไรเป็นผล คงจะพบคำตอบซึ่งทำให้ชีวิตคนที่เกิดมา สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน สอดคล้องกับ หลักธรรมที่ชี้ให้เห็นความจริง

ขณะที่เกิดมา เราทุกคนต่างก็มีเงื่อนไขแผงมาในรากฐานจิตใจ ทำให้ขาดอิสระ ก่อนอื่นก็ต้องเห็นแก่ตัว เพราะขณะที่เกิดเราเริ่มมีร่างกายซึ่งธรรมชาติให้มา ก็ต้องช่วยให้ร่างกายอยู่ได้ ครั้นรู้สึกหิวก็ต้องร้องขอม ถ้าไม่ร้องแม่ก็ไม่รู้ เมื่อร่างกายรู้สึกเดือร้อน เพราะธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม ก็ต้องร้องบอกแม่ เช่นหนาวเกินไป หรือร้อนเกินไป เป็นต้น

พฤติกรรมดังกล่าวมีผลมาจากการเรียนรู้ หลังจากเริ่มช่วยตัวเองได้แล้ว ยังต้องเรียนรู้จากพ่อแม่เป็นก้าวที่สอง เพราะการดำเนินชีวิตในช่วงนั้น ถือเป็นโอกาสที่เริ่มเรียนรู้จากโลกภายนอก เริ่มต้นจากพ่อแม่ และญาติพี่น้องก่อนอื่น เราจึงกล่าวได้ว่า **การเรียนรู้ต้องเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปก่อน**

หลังจากนั้นธรรมชาติได้ให้โอกาสเราเรียนรู้จากเพื่อนมนุษย์ เริ่มต้นจากเพื่อนในโรงเรียนแม่คนที่อยู่บนเส้นทางชีวิต ซึ่งเรามีโอกาสสัมผัส สิ่งเหล่านี้เราเรียกกันว่า **เปิดโลกทัศน์** ให้กว้างมากยิ่งขึ้นอย่างมีขั้นตอน

ขั้นตอนที่กล่าวถึงก็หาใช่ที่เราเป็นคนกำหนดเองไม่ หากรากฐานจิตใจอิสระจริง ย่อมรู้ได้ว่าธรรมชาติเป็นผู้กำหนดให้เรา ธรรมชาติในที่นี้หมายถึงจิตใจเราเอง หากมีอิสระย่อมรู้ได้ว่าอะไรควรมาก่อนมาหลัง เนื่องจากสามารถแยกแยะเหตุผลของสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในชีวิตประจำวันออกมาอยู่บนพื้นฐานที่อิสระได้เอง

เราพูดกันถึง **ความหลากหลาย** บ่อยๆ บางทีเราก็ข้ามไปเน้นที่ความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ แล้วก็นำมากล่าวอ้างถึงความสำคัญดังเช่นที่พูดกันบ่อยๆว่า **ความหลากหลายทางชีวภาพ**

เราล้มตัวไปหรือเปล่า ? จึงไม่ได้หวนกลับมากล่าวถึงความหลากหลายของมนุษยชาติ ซึ่งเริ่มต้นจากใจตัวเองก่อนอื่น เพราะถ้าขาดรากฐานจิตใจที่อิสระ และมองเห็นความจริงจากใจตนเอง เราก็คงมองเห็นความสำคัญของจุดนี้ได้ยาก

จนกระทั่งเราต้องพบกับ**ความสูญเสีย** สิ่งที่อยู่ภายนอกไม่ว่าพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ แม้แต่ทรัพย์สินเงินทองที่เรายึดติด จนกระทั่งเกิดความทุกข์หนักถึงระดับสุดแล้ว นั่นแหละจึงจะถึงจุดที่เริ่มหวนกลับมาค้นหาความจริงจากใจตนเองได้

ถ้าอาศัยหลักที่กล่าวมาแล้วว่า ควรเริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่สุดไปก่อน และรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าที่สุดสำหรับชีวิตที่จำเป็นต้องเรียนรู้ ที่ขั้นถัดไปควรเริ่มต้นก้าวไปสู่การค้นหาความจริงจากใจเพื่อนมนุษย์ ควรรู้ว่า **คนทั้งหลายไม่ว่ายากดีมีจนหรือชีวิตจะอยู่ในสภาพอย่างไร เขาก็คือคนเหมือนเรา** เป็นบันไดขั้นแรกที่เราจะต้องก้าวไปสร้างความรู้สึกดังกล่าวแล้วให้ได้ ไม่เช่นนั้นแล้วไหนเลยเราจะเข้าใจ คำว่า **คนเราเกิดมาเพื่อการเรียนรู้**ได้ถึงจุดที่บรรลุผลสำเร็จสมตามเป้าหมายของธรรมชาติ

ผู้ที่ยังเข้าใจความหลากหลายโดยมองออกไปจากตัวเองข้ามเพื่อนมนุษย์ และละเลยไปหาชีวิตอื่นสิ่งอื่น ย่อมสะท้อนให้รู้ความจริงได้ว่าเส้นทางในการเรียนรู้ความจริงยังขาดพื้นฐาน

ตราบใดที่เรายังหลงตัวเองว่าเป็นนักอะไรต่อมิอะไร โดยเอาคำว่า**นัก** ซึ่งเป็นสิ่งสมมติมายึดติด ดังเช่นที่เคยได้ยินนักวิชาการบางคนกล่าวว่า **ฉันเป็นนักรัฐศาสตร์** จึงไม่รู้เรื่องอย่างอื่น หากใช้โอกาสมองย้อนกลับไปสู่สภาพจิตใจ

บุคคลผู้นั้น แสดงว่ายังมีสิ่งปนเปื้อนที่ได้รับมาจากอิทธิพลการจัดการศึกษา ซึ่งยังชำระล้างออกไม่หมด

เมื่อใดที่เข้าถึงจุดซึ่งเรารู้ตัวเองแล้วว่า เราเป็นคนเหมือนทุกคน เมื่อนั้น ไม่ว่าจะเรียนมาในสาขาใด ย่อมรู้ว่าเป็นเพียงสิ่งสมมติ เมื่อนั้นย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า ตนเองมีจิตใจที่อิสระจริง ทำให้สามารถหยั่งรู้ความจริงได้ทุกเรื่อง ซึ่งบุคคลลักษณะนี้ย่อมไม่แสดงว่าตนเองเป็นผู้รู้ คงใช้การเรียนรู้อื่นซึ่งเป็นคนบอกความจริงกับเรา จากการแสดงออกของเขาเหล่านั้น

เพราะถ้าเราไม่คิดว่า ตนเป็นผู้รู้เรื่องนั้นๆ คงไม่มีคนจากเรื่องเหล่านั้น เข้ามาหาและหวังพึ่งพาความรู้จากเรา ด้วยแรงศรัทธา

หลังจากกล่าวมาถึงตอนนี้ หากผู้อ่านมีรากฐานจิตใจอิสระถึงระดับหนึ่ง ย่อมสรุปได้ว่า **ความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ควรเป็นสิ่งที่เราสนใจศึกษาก่อนเรื่องอื่น** ในเมื่อพื้นฐานธรรมชาติย่อมมีสองด้านและมีจุดศูนย์กลางเป็นแกน หากจุดศูนย์กลางนั้นอยู่ที่ใจเรา ตัวเราย่อมมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้สองด้านซึ่งมีทั้งเหตุและผลเชื่อมโยงถึงกัน

สองด้านในที่นี้ ด้านหนึ่งหมายถึงรากฐานจิตใจที่อิสระ ส่วนอีกด้านหนึ่งคือความหลากหลายของสิ่งที่มีบทบาทเปลี่ยนแปลงอยู่ภายนอก ส่วนศูนย์กลางก็คือสภาพจิตใจเราเอง จุดนี้แหละที่เรียกกันว่าความจริงที่อยู่ในใจของแต่ละคน

คำว่า **รู้จักพอ** หรือ **พอเพียง** เช่น เกษตรพอเพียง หรือ เศรษฐกิจพอเพียง จึงหมายถึงสมดุลที่อยู่ในใจเราเอง ในเมื่อมนุษย์มีความหลากหลาย โดยเฉพาะมุ่งที่สภาพซึ่งเป็นความจริงอยู่ในจิตใจ เพราะฉะนั้น ระดับความเพียงพอของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน

นอกจากนั้น ณ จุดที่อยู่ในใจซึ่งเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรม เช่นมีรากฐานความคิดแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ความแตกต่างทางอารมณ์และพฤติกรรมอย่างอื่น สิ่งเหล่านี้เราแต่ละคนมีหน้าที่เรียนรู้ซึ่งกันและกันบน

พื้นฐานที่เปิดกว้าง ถ้ามองในด้านดี ย่อมกล่าวได้ว่า มีสภาพที่เอื้อซึ่งกันและกันอยู่ในที่

ความพึงพอใจ ความไม่พึงพอใจ การปลิ้นปล้อนหลอกลวง การประจบสอพลอ การยกย่องสรรเสริญ เมื่อเราทำอะไรถูกใจคนบางคน สิ่งเหล่านี้ก็คือความหลากหลายของรูปแบบที่เราต้องรับรู้และเข้าใจให้ถึงความจริงซึ่งอยู่ในใจเราเอง หรือจะเรียกว่า**ใครรู้ได้ยอมรับได้** สิ่งเหล่านี้คือคุณค่าของการเรียนรู้ทั้งสิ้น

ถ้าใครกล่าวว่าตนยังเป็นคน จึงต้องการคำสรรเสริญเยินยอ นั่นคือการแก้ตัวหรือการปิดตัวเองเพราะไม่ยากแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่อยู่ในใจ จนกว่าจะจุดที่หวนกลับมาสู่ว่า **ฉันจะทำให้ได้** อย่างที่ว่า **ต้องกล้าหาญกับการเอาชนะสิ่งที่อยู่ในใจตนเองให้ได้** เมื่อนั้นแหละชีวิตที่เริ่มมีการพัฒนาจิตใจตนเองได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งคนลักษณะนี้มีวิญญานการต่อสู้โดยแท้

เมื่อกล่าวถึงความหลากหลายของมนุษยชาติ ย่อมมีหลายรูปแบบ แม้จากสภาพชีวิตซึ่งเราพบว่า บางคนพอเป็นเศรษฐีมีเงินเป็นสิบเป็นร้อยล้าน มีวัตถุราคาแพงๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องประดับตัวเอง ก็อาจไม่รอดพ้นไปจากการถูกมอมเมาจนกระทั่งไม่รู้ว่าตนเองเป็นคนเหมือนทุกคน เราจะพบคนลักษณะนี้ไปจนถึงคนซึ่งชีวิตจำต้องตกอยู่ในสภาพที่ยากลำบาก เช่น คนติดคุก คนเป็นโจรปล้นสดมภ์ แม้แต่คนที่ขายบริการทางเพศทั้งหญิงและชายกระทั่งผู้ป่วยโรคเรื้อน ซึ่งหากสนใจเรียนรู้จากรากฐานที่เปิดกว้างย่อมเห็นโอกาสได้ทุกสภาพ

หากมองอีกมิติหนึ่ง เราจะเห็นว่า จากด้านหนึ่งมีคนที่สังคมยอมรับและยกย่องสรรเสริญ กับอีกด้านหนึ่งคือคนที่สังคมรังเกียจ

บุคคลที่มีรากฐานจิตใจอิสระย่อมไม่เหยียบย่ำซ้ำเติมผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาพที่สังคมรังเกียจ แต่กลับรู้สึกทำทนายที่จะก้าวเข้าไปหา และให้ใจที่รู้ได้ถึงคุณค่าอย่างเสมอเหมือนกับตนเอง

หากเรารู้ว่าธรรมะคือสภาพความจริงที่อยู่ในใจเราแต่ละคน ย่อมรู้ได้ว่า **ความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ คือครูชั้นพื้นฐานที่สอนให้เรารู้ธรรมะ** ชีวิตที่เกิดมาและดำเนินไปบนเส้นทางสายนี้ จนกระทั่งสนใจเรียนรู้จากผู้คนที่หลากหลายอย่างปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง โดยไม่หลงอยู่กับคนที่สังคมนิยมชมชอบ แม้คนในมุมที่สังคมรังเกียจก็ยังสามารถพลิกใจกลับมาสู่ด้านที่สวยสดงดงามอย่างมีความสุข ชีวิตย่อมผ่านพ้นไปสู่ผลสำเร็จได้เอง อย่างเป็นธรรมชาติ

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะเป็นเป้าหมายของชีวิตที่ควรได้ชื่อว่าสนใจเรียนรู้ความจริงอันเป็นที่สุด ซึ่งจุดจบคงไม่ได้อยู่ด้านนอก หากอยู่ที่ใจเราเองโดยแท้

15 สิงหาคม 2546